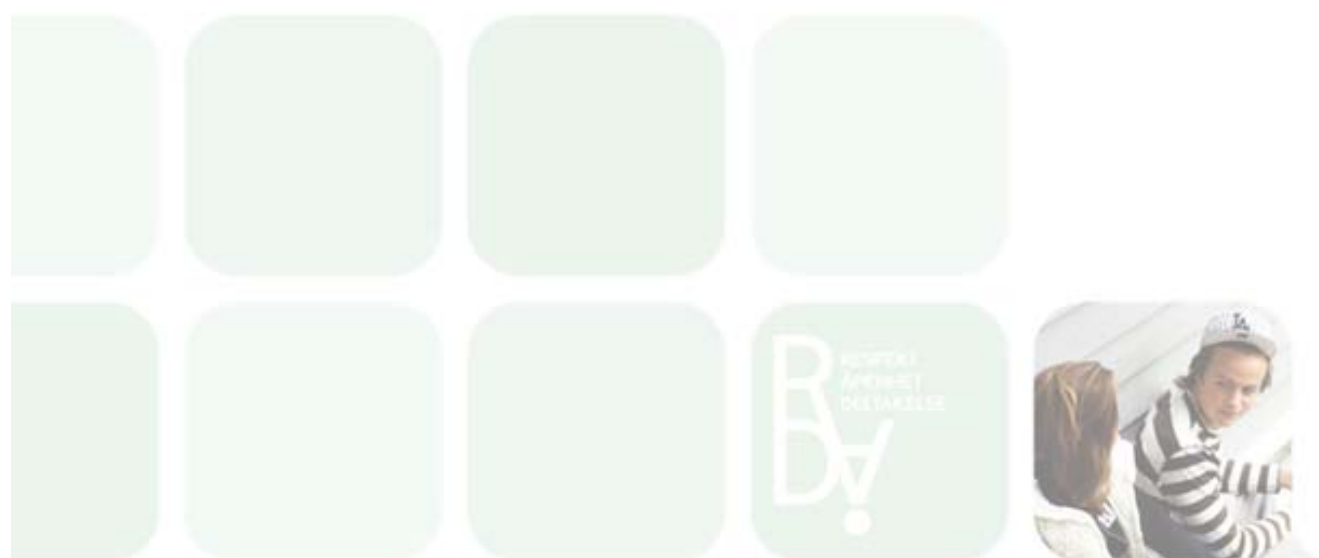

RAPPORT

Bufdir 2010

Pilotprosjekt - tilpasning av
Program for foreldreveiledning
som metode for veiledning av
fosterforeldre

Innhold:

Sammendrag.....	3
1. Rammer for pilotprosjektet.....	3
Bakgrunn.....	3
Deltakere – veiledere.....	3
Deltakere – fosterforeldre.....	4
2. Opplæringen av veiledere.....	5
3. Opplegget for fosterforeldrene.....	5
Gjennomføring av veiledningsgruppene.....	5
Metodikk.....	6
Veiledernes tilbakemelding fra gruppene.....	6
Fosterforeldrenes evaluering av opplegget og utbyttet i veiledningsgruppene.....	6
4. Er Program for foreldreveiledning / ICDP-programmet en nyttig metode for veiledning av fosterforeldre?.....	8
5. Oppsummering og vurdering.....	9
6. Konklusjon / anbefaling.....	10
Litteratur.....	11

Sammendrag

Rapporten oppsummerer erfaringene med å prøve ut Program for foreldreveiledning / ICDP-programmet som metode for veiledning av fosterforeldre i et pilotprosjektet gjennomført høsten 2008 og våren 2009. I alt 34 foster- og beredskapsforeldre deltok, samt 12 ansatte fra fosterhjemstjenester og fagteam.

Erfaringene oppsummeres ved at veilederne ser programmet som en god metode for gruppeveiledning av fosterforeldre. Alle fosterforeldrene og beredskapsforeldrene som gjennomførte veiledningen er positive til erfaringene de har gjort og vil anbefale opplegget for andre. Svarene er uavhengig av alle variabler som lengde på plasseringen, plasseringstidspunkt, alder på barna, grad av utfordringer de har som fosterforeldre etc. De fleste, både fosterforeldre og veiledere, tenderer til å anbefale at programmet blir brukt fra starten av plasseringen, men en del fosterforeldre understreker også nytteverdien selv om de har hatt lange plasseringer.

Det er utarbeidet en lengre versjon av rapporten der det framkommer mer detaljert informasjon om erfaringene fra prosjektet.

1. Rammer for pilotprosjektet

Bakgrunn:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er gjennom tildelingsbrev fra Barne- og likestillingsdepartementet pålagt å sørge for at alle familier til barn i alderen 0-18 år på sikt får et tilbud om foreldreveiledning, ved at Bufetat gir kompetanseheving i bruk av programmet til ansatte i ulike kommunale tjenester; som helsestasjon, barnehage, PPT, barneverntjeneste etc.

Programmet er i utgangspunktet et helsefremmende og primærforebyggende program med målsetting å styrke samspillet og relasjonen mellom omsorgsgiver og barn. Programmet er basert på ICDP-programmet (International Child Development Programme), som har som målsetting å bevisstgjøre og sensitivisere omsorgsgivere til å se barnets behov og å kunne handle i forhold til å møte disse behovene. Programmet er empatibasert og ressursorientert, og det bygger på kunnskap fra nyere, kulturelt orientert utviklingspsykologi.

I forbindelse med opplæring av veiledere i programmet, er det også i noen tilfeller benyttet som veiledning for fosterforeldre. Erfaringene fra disse gruppene inspirerte til å presentere programmet på Bufdirs fosterhjemskonferanse november 2007. Presentasjonen vakte stor interesse, og deltakerne utfordret direktoratet til å prøve ut programmet mer systematisk som metode i veiledning av fosterforeldre.

På bakgrunn av dette ble tre fosterhjemstjenester invitert til å delta i et pilotprosjekt. I første omgang ble det holdt en idedugnad der programmet ble kort presentert, og der det ble drøftet hvordan et prosjekt kunne gjennomføres.

Deltakere - veiledere:

I utgangspunktet ble de tre fosterhjemstjenestene i nordre del av region sør invitert til å delta i prosjektet: Tønsberg, Kongsberg og Drammen. Lederne for alle disse fosterhjemstjenestene takket ja til å delta. I tillegg ble det av praktiske og økonomiske hensyn tatt med noen ansatte fra tre ulike fagteam som skulle ha veilederopplæring med sikte på

trenerkompetanse/oppgaver. Disse ble også oppfordret til å finne fosterforeldre som målgruppe for sin selvtrening (utprøving av programmet i praksis), slik at en kunne få et større datagrunnlag i pilotprosjektet. Ansatte fra to av fagteamene hadde beredskapsforeldre/fosterforeldre i sine grupper.

Totalt var det 15 deltakere i pilotprosjektet, som ble sertifisert som veiledere. 13 av disse gjennomførte gruppe med fosterforeldre. Deltakerne arbeidet sammen to og to med hver sin gruppe. Disse fikk opplæring til veilederkompetanse og gjennomførte grupper som del av kompetansehevingen:

- fire ansatte fra Tønsberg fosterhjemstjeneste (en deltok ikke i den avsluttende evalueringen på grunn av sykmelding/svangerskapspermisjon)
- fire ansatte fra Drammen fosterhjemstjeneste
- to ansatte fra Kongsberg fosterhjemstjeneste
- to ansatte fra fagteam Gjøvik (gjennomførte gruppe med foreldre rekruttert gjennom helsestasjon og er derfor tatt ut av datagrunnlaget for piloten)
- to ansatte fra fagteam Stavanger (gjennomførte blandet gruppe fosterforeldre/beredskapsforeldre)
- en ansatt fra fagteam Alta (gjennomførte gruppe for fosterforeldre sammen med en kollega som hadde veilederkompetanse fra før)

Deltakere – fosterforeldre:

Det ble gjennomført 7 grupper for fosterforeldre med i alt 37 deltakere som fullførte veiledningen. 32 av deltakerne representerte kommunale fosterhjem, og fem representerte beredskapshjem. To deltakere kom fra familiehjem i Bufetat, men disse avsluttet sin deltakelse etter to møter på grunn av utrygghet med hensyn til utøvelse av taushetsplikten. Ytterligere en familie avsluttet sin deltakelse etter fem møter uten kjent årsak.

Sju av deltakerne hadde plassering fra egen slekt eller nettverk. Familiene representerte 33 fosterbarn / barn i beredskapshjem.

Fosterbarnas alder var fra sju måneder til 17 år, fordelt slik:

0-2 år	3-4 år	5-11 år	12-17 år
8 barn	4 barn	14 barn	7 barn

Lengden på plasseringen varierte fra plassering i løpet av gruppedeltakelsen til de som hadde hatt barnet i 10 år (tallet representerer antall fosterforeldre):

Under 1 år	1-2 år	3-6 år	6-10 år
16	13	6	2

Noen grupper var sammensatt av fosterforeldrepar, noen var blandede grupper med både par og en av fosterforeldrene.

Gruppene var ulike med hensyn til sammensetting, tidspunkt for plassering etc.

2. Opplæringen av veiledere

For å bli sertifisert som veileder i Program for foreldreveiledning/ICDP må en gjennomføre

- 2+2 dager teoretisk og praktisk opplæring
- Prøve ut åtte tema for godt samspill mellom kursbolkene (eget samspill med barn)
- Gjennomføre selvtreningsprosjekt med gruppe av omsorgsgivere, åtte møter på 1 ½ - 2 timer
- Delta to ganger på veiledning i gruppe i løpet av selvtreningsperioden

På bakgrunn av at dette var en målgruppe som skulle arbeide med omsorgsgivere som hadde ekstra utfordrende omsorgsoppgaver, valgte vi å legge til en ekstra dag i opplæringen, slik at det ble 2+3 dager teoretisk og praktisk opplæring. Dette gav mulighet til mer teoretisk fordypning, samt tid til å drøfte med deltakerne hvordan opplegget for fosterforeldrene skulle se ut.

Deltakernes tilbakemeldinger var at de samlet sett var godt fornøyd med opplæringen.

Deltakerne er samstemmige i sin tilbakemelding på at det har vært nyttig å prøve ut programmet i praksis gjennom å drive veiledningsgruppe for fosterforeldre. Deltakerne har både fått mer tak i hva samspill er og på metodikken for å drive grupper. Tilbakemeldingene kan sammenfattes i de to sitatene:

”Dette har vært lærerikt og utfordrende. Lærerikt å følge et program fra a til å. Fått faglig påfyll og en operasjonalisering av samspillsbegrepet, innhold og hvordan en kan bevisstgjøre seg selv og andre i forhold til dette. Erfart at det virker, engasjerer foreldre.”

”Ja, jeg har lært å legge til rette for god struktur i gruppa og bruke sensitiviseringsmetodene mer bevisst. Jeg har også lært å bruke deltakernes tilbakemeldinger for å tilpasse opplegget til gruppa. Videre ser jeg at det er nødvendig med ro til fokusering og planlegging på forhånd, samt tid til refleksjon etterpå. Videre har jeg lært mer om temaenes betydning.”

3. Opplegget for fosterforeldrene

Gjennomføring av veiledningsgruppene:

Alle veilederkandidatene med unntak av de to fra fagteam Gjøvik som hadde en annen målgruppe, gjennomførte veiledningsgruppe for fosterforeldre. Alle gjennomførte åtte møter med gruppene.

Det ble under veilederopplæringen drøftet om opplegget for fosterforeldre burde være spesielt tilrettelagt for målgruppen, der det for eksempel ble lagt mer vekt på noen av de åtte temaene i ICDP-programmet enn andre. Det ble også drøftet om andre tema var aktuelle i gruppene, som

- Forventninger til fosterbarnet/seg selv som fosterforeldre
- Tilknytningsskader
- Krise/sorgreaksjoner

Veilederkandidatene var enige om at de i denne piloten ikke ønsket å gjøre endringer i forhold til det ordinære opplegget, som vektlegger arbeid med synet på barnet og samspill med barnet gjennom åtte tema for godt samspill. De mente at det burde være mulig å legge særskilte temaer inn i det eksisterende opplegget ved at de som veiledere var sensitive i forhold til fosterforeldrenes behov og passet på å tilpasse disse ekstra utfordringene i det ordinære opplegget.

Metodikk:

Arbeidsmåten i ICDP-programmet er en bevisstgjørende og sensitiviserende tilnærming, der veileder ikke har ferdige oppskrifter, men vektlegger å aktivere deltakernes eget potensiale og tause kunnskap i forhold til samspill med det enkelte barnet. Det arbeides med utgangspunkt i sju prinsipper for sensitivisering, som blant annet innebærer å skape en tillitsfull kontakt mellom deltakerne og mellom gruppelederne og deltakerne, positive tilbakemeldinger på eget samspill, aktivering av deltakerne gjennom spørsmål/drøftinger, bruk av bilder/video, hjemmeoppgaver osv., verbalisering av samspill gjennom eksempler og utveksling av erfaringer i gruppe. Det arbeides med å fremme omsorgsgivers positive oppfatning av barnet, og bevisstgjøring av samspill gjennom samtale og eksemplifikasjon av åtte tema for godt samspill.

Målsettingen er å bevisstgjøre omsorgsgiver på et utviklingsfremmende samspill med barnet og å fremme omsorgsgivers oppfatning av seg selv som kompetent og mestrende.

Veilederne tilbakemeldinger fra gruppene:

Denne tilbakemeldingen skjedde ved logging fra gruppemøtene samt muntlig rapportering fra gruppene der kandidatene fikk veiledning på selvtreningsprosjektet. Noen av veilederkandidatene uttrykte at de selv opplevde seg som usikre og famlende underveis i prosessen. Alle veilederkandidatene var ved avslutning av gruppene fornøyde med resultatet. Samtlige fikk gode tilbakemeldinger fra fosterforeldrene med hensyn til måten gruppen var ledet på og utbyttet de hadde hatt av å delta.

Noen grupper hadde variabelt oppmøte som vanskeliggjorde prosessen og gruppeledelsen, mens spesielt en gruppe hadde fosterforeldre der fosterbarna hadde svært sammensatt og vanskelig problematikk. Her opplevde gruppelederne at de strevde med å holde fokus på de fastsatte temaene i møtene. Disse veilederne strevde også med å gi hjemmeoppgaver til fosterforeldrene mellom møtene, som er en viktig del av opplegget. En gruppe hadde spesielle utfordringer rundt spørsmålet om taushetsplikt, der et foreldrepar ikke ønsket å dele sine erfaringer med henvisning til taushetsplikten. Dette vanskeliggjorde i stor grad gruppeprosessen.

Dette opplegget er ikke ment å være opplæring av fosterforeldre, men generell veiledning knyttet til et strukturert opplegg. For noen av veilederne ble det en utfordring å se hvordan dette, som ikke er prosessveiledning i tradisjonell forstand knyttet til det enkelte fosterbarnets vansker, også kunne fungere som veiledning.

Fosterforeldrenes evaluering av opplegget og utbyttet i veiledningsgruppene:

Etter endt gruppeveiledning fikk fosterforeldrene utdelt spørreskjema på siste møte som de ble bedt om å fylle ut. 34 fosterforeldre fylte ut evalueringsskjema (tre mangler på grunn av at de ikke møtte siste gang – det ble ikke ettersendt skjema). Alle som svarte gav uttrykk for at de har hatt utbytte av deltakelsen i veiledningsgruppen. Opplevelsen av å delta beskrives med

ord som positivt, lærerikt, berikende og hyggelig. Opplevelsen ser ut til å være uavhengig av plasseringstid:

”Det var kjekt og spennende. Lærte mye. For meg som ikke har holdt på så lenge var det greit å høre på forskjellige løsninger.”

”Jeg synes det har vært utrolig nyttig og lærerikt” (har vært fosterforelder i 10 år).

De fleste fosterforeldrene mener utbyttet ligger i at de er blitt mer bevisste på egen væremåte og hvordan de kommuniserer med barna, og på at de forstår barnas reaksjoner bedre. De fleste vektlegger også verdien av å dele erfaringer med andre i samme situasjon, se at de ikke står alene samt få bekreftelse på at det de gjør er riktig:

”Mer bevisst. Også mye å lære fra de andre parene og deres opplevelser med barn/fosterbarn. Godt å møte andre i samme situasjon”.

”Oppmuntring av andre har bidratt til økt energi i forhold til barna.”

21 oppgir at gruppedeltakelsen har påvirket forholdet til fosterbarnet/a, sju svarer nei, seks vet ikke eller har ikke svart. 13 svarer at det også har påvirket forholdet til egne barn, åtte svarer nei på dette spørsmålet og 13 vet ikke/har ikke svart. På spørsmål om på hvilken måte det har påvirket forholdet, vektlegger de fleste igjen at de er blitt mer bevisste på hvordan de kommuniserer med barna:

”Må være et pluss med fosterforeldre som er utstyrt med et verktøy for å kunne bli mer bevisst på hva en faktisk er god på, og hva en kan gjøre bedre/annerledes. Forskjellen er bevisstgjøringen ICDP har gitt.”

”Tror at barna har hatt utbytte, ettersom man får mer kunnskap i å takle vanskelige situasjoner.”

Noen er konkrete på hva de gjør annerledes:

”Jeg forsøker å finne mer rom for samtaler med barn og fosterbarn.”

Noen er usikre, men mener de uansett har hatt utbytte:

”Både ja og nei, vi har fått en ny giv til å fortsette, og at vi faktisk gjør og sliter med det samme som andre. Vi er flinkere til å støtte hverandre, klarer derfor bedre å takle situasjoner som oppstår. Dermed blir det mye roligere.”

I tillegg til spørsmålene rundt nytteverdi, fikk fosterforeldrene spørsmål om innholdet i gruppeopplegget, blant annet om de syntes temaene som ble tatt opp i gruppen (synet på barnet og 8 tema for godt samspill) var relevante. Samtlige svarer ja på dette, og mange legger til kommentarer som forsterker svaret med ”høyst relevante”, ”så absolutt”, ”interessante”, ”gode å snakke om” etc. Noen kommenterer også at det dreier seg om hverdagen:

”Det er noe som jeg gjør hele tida, men som jeg ikke har vært så bevisst på.”

Deltakerne fikk også spørsmål om hjemmeoppgavene, om de hadde ønsket andre aktiviteter i gruppen enn samtale, om gruppefungering, gruppeledernes rolle, gruppestørrelse, antall møter og møtefrekvens. Vi viser til langversjon av rapporten for disse resultatene.

Alle de 34 som svarte på evalueringsskjemaet vil anbefale andre å delta i ICDP-gruppe. En av deltakerne legger til:

”Absolutt. Alle med barn skulle hatt det.”

De åpne kommentarene til slutt deler seg i to; de som kommenterer ekstra på hvordan det har vært å delta og de som kommer med konstruktive innspill til forbedringer:

”ICDP-gruppa har gitt meg uvurderlig støtte og gode samtaleparter i den vanskelige situasjonen vi var i under tiden vi deltok!”

”I tillegg til at temaene på møtene var bra, så var det også veldig hyggelig og nyttig å møte andre som var i en tilsvarende situasjon som oss. Mulig at møtene kunne vært lengre, tiden fløy av sted...”

”Mer utfyllende informasjon i forkant om hva kurset inneholdt, samt færre men lengre kurskvelder. Takk for fint og lærerikt kurs!”

4. Er program for foreldreveiledning / ICDP-programmet en nyttig metode for veiledning av fosterforeldre?

Fosterforeldrene er i sin evaluering enstemmige i nytteverdien av å delta i veiledningsgruppene med basis i ICDP-programmet. Dette ser ut til å være uavhengig av alle variabler som type plassering (plassering i familie/nettverk, beredskaphjem, kommunalt fosterhjem), alder på fosterbarnet, lengde på plassering eller grad av utfordringer som plasseringen innebærer. Fosterhjemmene – og gruppene – representerer et vidt spekter i så måte.

Når det gjelder *veilederne*, fikk de i sin evaluering spørsmålet ”I hvor stor grad synes du at ICDP-programmet egner seg som metode i veiledning av fosterforeldre?”, med svarkategorier fra ”I svært stor grad” til ”I svært liten grad”. Svarene fordeler seg slik:

I svært stor grad	I stor grad	Middels	Ikke svart
1	7	1	2

En av de som ikke har svart, utdyper at det er vanskelig for henne å sette programmet inn i en veiledningsramme. Den andre sier at hun ikke har erfaring med gruppeveiledning for fosterforeldre fra før, men at hun ikke kan se at ikke fosterforeldre skal kunne ha utbytte av denne typen veiledning.

Både fosterforeldrene og veilederne fikk spørsmål om når i plasseringsforløpet et slikt gruppetilbud eventuelt ville egne seg. Her svarer *veilederne* at de er usikre. De fleste lander imidlertid på at det bør være et tilbud tidlig i plasseringen, for å hjelpe fosterforeldrene til å bli kjent med et nytt barn og styrke tilknytningen. En svarer også at hun tror programmet vil fungere best i familier med forholdsvis små barn. De fleste veilederne har erfaring med

grupper der deltakerne har hatt relativt kort plassering, og noen svarer spesifikt knyttet til sin erfaring:

”Vi hadde ei gruppe som hadde relativt ny plassering (ca 1 år) og hadde god erfaring med det.”

Det var en gruppe som skilte seg ut, både med hensyn til plasseringslengde og utfordringer (barn med tilknytningsskader, ADHD, stor lojalitetskonflikt, store astma/allergi-plager og mulig rus-skade). Her svarer veilederne også at de tror det er nyttigst å bruke programmet tidlig i plasseringsforløpet, men er samtidig åpne for at det kanskje handler om dem selv som veiledere:

”Etter oppsummeringsdagene er jeg ikke helt sikker på hva jeg tenker, men ser nok likevel at jeg tenker at dette passer best for de som har forholdsvis nye plasseringer. Kanskje når vi som veiledere blir enda mer drevne, at vi kan bli bedre til å tjene oss inn på hvor deltakerne er, ivareta deres store behov og samtidig presentere temaene på en engasjerende måte...”

”Best i de tidlige plasseringene (eller kanskje lettest for oss...?)”

Som tidligere nevnt, er alle *fosterforeldrene* enstemmige i sin oppfatning av at det har vært nyttig å delta i ICDP-gruppe, uavhengig av hvor lenge de har hatt fosterbarna boende hos seg. De er likevel nokså samstemmige i at tilbudet bør gis tidlig, men oppfatningen av *hvor* tidlig varierer:

”Relativt tidlig. Savnet selv et slikt tilbud i starten.” (har hatt barnet boende i fire år)

”Egentlig så tidlig som mulig, lærdom som er nyttig fra dag en (har hatt barnet plassert i tre år)

”Med en gang vi får barna. Veldig nyttig for meg.” (Barna plassert to dager etter første samling)

”Etter et halvt til ett år ++ . Er jo også greit å ”oppleve” litt før man tar det (kurset). Men anbefales til alle!” (har hatt plassering ca. tre år)

På spørsmål til veilederne om hvilke elementer i programmet de vurderer som spesielt nyttige for målgruppen, trekkes det fram som spesielt at en har fokus på barnet og lærer å forstå det enkelte barnet og dets spesielle behov. De framhever også det positive fokuset, både i forhold til synet på barnet og eget samspill:

”Å gjøre dem bevisst på å se og tenke på de positive aspekter både ved det de selv gjør, og ved fosterbarna som de de er. Ser at når de får positive tilbakemeldinger, får de energien og motet tilbake.”

5. Oppsummering og vurdering

De samlede vurderingene fra *fosterforeldrene* er at de har hatt stor nytte av å delta i ICDP-gruppene, uavhengig av variabler som alder på barna, plasseringslengde og barnas utfordringer. De vil anbefale deltakelse i slike grupper til alle fosterforeldre, men de

vektlegger at det er nyttig å få et slikt tilbud helt fra starten av plasseringen eller i løpet av det første året. De vektlegger at de er blitt mer bevisste på sine egne holdinger og atferd i forhold til fosterbarna, og flere sier at de har endret sin væremåte. De vektlegger også utbytte i form av erfaringsutveksling med andre i samme situasjon, og å få støtte fra andre til å stå i en krevende oppgave.

Veilederne mener de samlet har hatt stort utbytte av veilederopplæringen og av å gjennomføre grupper med fosterforeldre etter ICDP-programmet. De fleste mener programmet har svært stor eller stor nytteverdi som metode for veiledning av fosterforeldre, og de tenker at det er nyttigst å bruke det i en tidlig fase av plasseringen for å bidra til å etablere en god tilknytning mellom fosterforeldre og fosterbarn, samt bidra til å etablere en positiv oppfatning av fosterbarnet.

Det ser ut til at veilederne stort sett har greid å integrere spørsmål rundt de særskilte utfordringene fosterforeldre har i det ordinære gruppeopplegget som er laget for foreldreveiledningsprogrammet. Dette var vanskeligst i gruppen med de største utfordringene. Det er imidlertid verdt å merke seg at alle fosterforeldrene i denne gruppen var godt fornøyd med opplegget, men at de ønsket mer hjelp fra gruppelederne til å holde seg til strukturen og temaene som ble tatt opp. Gruppelederne på sin side uttrykte i loggen utrygghet i rollen og usikkerhet på om opplegget var godt nok tilpasset disse foreldrene.

Svarene fra foster- og beredskapsforeldrene er entydige i forhold til nytteverdi av å delta i veiledningen. Spørsmålet er om denne nytteverdien ville være den samme uavhengig av opplegg. Det kan imidlertid se ut til at den strukturen programmet gir med å ta opp synet på barnet samt åtte tema for godt samspill oppleves som en nyttig ramme. Svarene foreldrene gir med hensyn til hjemmeoppgavene de skal gjennomføre mellom møtene underbygger også at opplegget gir en god ramme for veiledningen.

De veilederne som gjennomførte veiledningsgruppene, gjorde dette som del av sin egen opplæring, der de prøvde ut den teoretiske kompetansen de hadde fått i praksis. For noen var det første gang de gjennomførte gruppeveiledning med fosterforeldre. Dette innebar at de var i en utprøvningsfase i forhold til egen rolle som kunne være krevende. Noen få hadde utfordringer med å finne sin plass i en mer tilbaketrukket rolle enn undervisningsrollen, mens andre hadde vansker med å sette programmet inn i en veiledningskontekst som var forskjellig fra prosessveiledning knyttet til det enkelte barnets vansker. Svarene fra fosterforeldrene tydeliggjør at alle veilederne har lyktes med å gjennomføre gruppeveiledningen. Vi tenker likevel at når programmet benyttes som metode i veiledning av fosterforeldre som har store utfordringer, er det en fordel at veilederne er trygge i veilederrollen.

Det framgår av erfaringene og evalueringene at det ikke er behov for store endringer i programmet, verken når det gjelder opplæringen av veiledere og selve gruppeopplegget for fosterforeldrene. Det vil imidlertid være nyttig med mindre justeringer, jfr. oppsummering i langversjonen av rapporten.

6. Konklusjon / anbefaling

Vi anbefaler at Program for foreldreveiledning benyttes som en av metodene for veiledning av fosterforeldre, og at det blir lagt til rette for at ansatte i fosterhjemstjenestene kan få opplæring til veiledernivå for å kunne bruke metoden.

På bakgrunn av at programmet er empatibasert og vektlegger betydningen av å etablere et positivt syn på barnet og en god relasjon, anbefaler vi det særlig til bruk i oppstarten av en plassering. Programmet kan også være nyttig for de fosterforeldrene som har hatt lengre plasseringer. Det bør da fortrinnsvis benyttes av erfarne veiledere.

Dersom programmet etter hvert benyttes i større grad som veiledningsmetode for fosterforeldre slik at en får et større erfaringsgrunnlag, anbefaler vi at det gjennomføres en større evaluering for å få mer kunnskap om hvilke elementer i programmet som gir nytteverdi.

Oslo, juni 2010

Tone Nordby, avdeling for barnevern
Grete Flakk, avdeling for barn og familie

Litteratur:

Hundeide, Karsten (2007): *Innføring i ICDP-programmet* (brugerhåndbok tilhørende veiledersertifisering i ICDP-programmet)

Hundeide, Karsten (2002): *Ledet samspill fra spedbarn til skolealder*. 2. utvidete utgave. Vett og Viten.

Rye, Henning (2007): *Barn med spesielle behov – et relasjonsorientert perspektiv*. Gyldendal Akademisk.